

ARS BOUTIQUE

NEU
NEU
NEU
NEU
NEU

BÁSNĚ

K

NEUVĚŘENÍ

K.K. nar.1946,Orlová

Když jsem já měl
žít jenom tak
a velký jako pták
dělat se chtěl

Já postavil bych
malíčky dům
svým velkým snům
a sůstal v nich

Tesklivý ďábel na šíji mi sedí
tesklivý ďábel modlí se Otčenáš

Já slyším ho
z té hrůzy lidské vřavy
slyším jeho pláč
Vidím jeho slzy
jejich horkost v prsou nám
Znám jeho bezmocnost
před lidskými běsy

Já želím s ním
a s ním se modlívám
v té jámě pod nebesy

Tesklivý ďábel osud má kuje
na srdce ková mi
své žhavé záplaty
Smutek má v očích
od lidského pekla
Netěší ho radost pouhé odplaty

Já vím te
a želím s ním
a s ním se modlívám
v té výhni pod nebesy

~~XXXXXXXXXX~~
Co nabídnout vám nebu
je trochu veršů
s trpkou chutí kielu

Pak lásku smutnou ještě
krutě obelhanou
s vůní syčravého deště

A srdce unášené
krvavé, vředevité
a sny nedosněné

Ty vedou mě na seestí
do světa absolutna
kna jenen šal luo donástí
a štěstí trpce chutná

Co nabídnout vám nebu
je služba peklu
a rouhání Bohu

Je slizké chvění těla
kde láska uhynula
ač strašlivě žít chtěla

—————

Své bříně nosu
jak obraz těžký ráu
a nikam utíkán
vypětím se třesu

Své bříně nosu
jak barva nálady
a krutosti návnady
surteláče tesu

Jak švaná svěř
a chřepotem u nosu
určení svého losu
půjčený pro přípřež

do kopečů táhnoucí
své kořcové lásky
jak paprsky žhnoucí

oken propíchnutým
o trn chvění země
která mluvá ke mně
jen krobů tichem krutým

Tvé ruce mají
něhu sukovitých holí
slzy jak krystaliky soli
zlatea všednost tají

**Jan druhým pro neštěstí
pro sebe bloufám tímto světem
A z cizích als přece
nemí mé poznání**

**Snažím se prožívat krůsu prepadání
pod mohama pevneu zemi nám
Ve vlnách bouřlivých
hledám pevnost skály
Světla majáků
pečítám k chinérám**

**Má víra převrácená
divnou radost plečí
a nitro dráždí
svrhlou pachutí
Je rubem pravdy
o lidském tápání
Je lícem lži
v ní je sama sebou**

~~XXXXXXXXXX~~

Je lidská duše širší všech vesmírů
do svého pecitu všechny je zavírá
v malinkou kuličku
pro krátky resumé

Ohlíčet může jej
důhny vědění
A silou své víry
vtěsnat do nápretku
Do časů naklínat
o čistotu konzelaika
I z časů vystřelit
jak vlna pěnu kalnou
Hmotu snevašit
v malinké semínko
Kerum košateu
z semínka nechat růst
Restáument prestery
v šíři beznadějnou
A říši světedějnou
sevít ve skulinu

Je lidská duše širší všech vesmírů
pro tyhle vlastnosti
se kesnes nemívá
Do svého pecitu celý jej zavírá
v malíčken kuličku
s krátkami v neresumě

Stejí lidská duše šifkou své vůle
stejí nad vesmírem
Nepovstala z něho
neb v sebe jej jímá
silou svého dechu
nesmírné dálky značí
a síly obrovské
ničí až k nicotám

Pro hnědé oči
a lásku beze jména
když alzami křtěná
krví duši smočí

vemlouván se básni
jež žvýkána byla
až se ušpinila
v mé nečisté dásni

a vás potřásla
kráse mého chtění
a proměnila v snění
co jste způsobilá

Jste krásou světa
jste její sémě
a žárem země
do nebes zakletá

S vámi v duchu se mazlívám
za pedzinných štěstí
ze kterých smutno je mi
A když vás je smutno
též já trpívám

V teple vašich dlaní
já postavil si knízde
kde v syrobě žití
chci mít přístřeší
věřit že mě chrání

Dopřejte mi koutek tichý
v hloubkách svého srdce
Chci být pyšný na te
že láska je erbem
v štítě vaší pýchy

~~XXXXXXXXXX~~
Kolik jsem zažil svítání
svých nebohých jiter
když váben jejich krásou
musel jsem o nich spívat

Nepočítal jsem je
Pro krásu nejmenšího z nich
jsem je nepočítal
Ta síla krásy není v jejich počtu

Není v žádném slově
síla noci cituplné
aby obsáhla mlčení před nebesy
a do hlasu zaklela
co každý den vyjeví
na jasné oblohy
v bělobě mlžných par
v deštíku hladícím
i v ranách lité bouře

Jedno a tisíc
svítání jsem zažil
U každého stál v němém úžasu
želeže mých úst
oči slepé proklínal
a bál se rozumu
že sbyl mi pro nevěru!

~~XXXXXXXXXX~~
Mně kromě života
nikdo nedal nic
A i tím musel jsem
hořce se propáskat
ke svému štěstí
Tím vyváděvat chci se
bláznovství svého jména
Před moučrost učenu
chci postavit své verše
které psala srdce
když rezna unáležal
Které psala víra
am d posedlá dáblem
když verše vytvořila
až ke hranicím aktění

Ve svém vzádu vidoucím
slepé vášně odnikud
proklínám neudřesti
co běží lidské sny
A věřím bez důkazu
tak jak věřit má se
že velikost jejich
když nás přesahuje
je najalouběji v srdci
A jeho kromebití
že kýchá vesmírem
Nemyslí když píšu
Te někde ve mně
pravdu vležil do slov

Te někde ve mně
myšlenky mé prožil
a při prvním čtení
poznal že jsem pravdou
Nemám žádných zásluh
na tom co v životě je dobré
Své srdce třaslavé
ve štít jsem neproměnil
Mám jen svoji víru
tu odnikud vnitou
která je řečištěm
pramínku v neohlednu
Která hýbá mnou
a stvrzuje mé chtění
že je n vášní k žití
lze poznat pravdu světa

V každém svém verši
chci učinit spověď
Však spověď jako výtvu
spověď bez pokání
Podpřít ji klenkou
z níž vyplouvá mé srdce
svědčit o temnosti
že jedině tou
lze uvěřit jasu
Nechci být účastem
dění vezdejšího světa
jen jako lísteček
chvěn větrem v osikách

Svja ohtěním vidím
že i smrt je živá
že zabít v nás cít
nemí v její noci
že její ruka
kyná vedena
krutě si vybírá
jen co je špatné
jak plevel který vyrván
z kousičků vybují
v stenárodné síle
svou zbytečností v světě
nejvíe domáhá se světla
a drzost špatnosti v něm
rve se o život
Tím smrt je živá
její počet konců nemívá
A svět nakeňčí
kam oko nedohlédne

**Co mě od Vás dělí
to není čas
To že Vás nevidím
to nespůsobil prostor
To není zdání oka plachého
To je jen důsledek
příčiny k nevypsání
Pro ni ještě slovo nebylo stvořeno**

**Je léto pryč
a podzim tu ještě není
Je listí žluté
a ještě nepadá
To není zdání oka plachého
To je jen důsledek
příčiny k nevypsání
ve které žije
se dávno zemřelo**

**Čekám s rukama rozepjatýma
Velikou hvězdu
Na strmých útesech
sluncem opomenutých
dovedu pojmut
svým srdcem její jas
Však sám to nedovedu
a to mě od Vás dělí
Prote úpěnlivě
chci Vás milevat**

Jsem lidské srdce putující
jak měsíc zinná popelavý
a závej hvězd si táhnu
tennou oblohou

Jsem stepou světla na nich
prachem zvířetářského jasu
závej slunce táhnu
rudou oblohou

Tepe počítám milou svého citu
tím měřím vzdálenosti
svých tužeb a přání
blaskytných rozbřesků
se nedopečítám
Na vršičku lidských pádů
balancuji čírou závratí
v pohnutí sebou
opilý padáním

Jsem stepou světla v sobě
jas ve tmách předějí
pro zlésti času
až padne na víčka

~~XXXXXXXXXX~~
Svůj podivný úděl
snídám každé ráno
Sny posadních nocí
bděním zapíjím

Drobečky těch chvil
do koutku srdce shrnu
abych mohl žít
v svých hladových dnech

Jen svými sny
mohu být živ
a bez nich vidím se
utopen ve vodě

zapleten do sítin
v ústech vlašný ohlad
mrtvý počítám
že živ jsem neprožil

Svou lásku která se
v pravou chvíli vzdala
aby mohla udranit
mě strašných zločinů
až v nebhách ochablých
z života vykročím
tam kde jsou jen sny
otázek bez příčin

A kde je k nevíře
prostota velkých věcí
ve kterých minulest
bez záhad je živá

Kde slova plynou z úst
pro věčné trvání
Kde láska nemá Proč?
a bytí bez podmínek

Své podivné sny
tráví každý den
a jejich zvláštní chuti
běhům připíjí

Já žiju tam rád
svou lásku nalézám
když se uplakala
abych mohl žít

Jen svými sny
v kterých zítřky žijí
mohu být živ
a trváním těch dnů
budecí chmatat

Jak leží nahé
pravdivé beze zdání
chráněné přeludy
z krve nedepité

S n a ě

Snad objevím jednou
ten čistý pramen slova
kterým se verše křtí
A neudrost jejich
ní bude zjevna

Slova k mlčení
řečí se pak stanou
a bude v nich mír
Ten mír tajemný
který se nenalézá
v rovnováze běhů
Mír tichý
s bečením beránek
Mír klubeký jak poušť
když západem se ráí
Měkký a teplý
s čumáčky štěňátek
Kde slova k řečnění
mlčení se stanou

Snad objevím jednou
tu něku slov
kterými taky
lze srdce oslovit

AB

Měl jsem možnost důkladně prostudovat dílo vašeho kolektivu autorů.

Mám smíšené pocity.

Nesmírná touha po svebohném projevu zavání anarchií. Mnohé vyslovujete originálně, avšak dost výroků konstatujete ne jako fakt, ale že to někde už řekl. Řada pravd byla poplatná době, kdy byla řečena.

Proč se vracet? Máme svůj rozum, svá ústa, řekněme něco sami a hned! Líbíte se mi, protože máte elán a trochu odvahy a hlavně talent.

Nelíbíte se mi, protože nevyjadřujete jasně, co vlastně chcete. Není dost jasné, co vlastně časopis petírá (odsuzuje) a co prosazuje

(podperuje), což by mělo být posláním solidního časopisu, protože každý veřejný projev by měl být založen na základech filosofie,

umění, ale i politiky, jedině tak může mít hebnost. Vyhýbáme-li se záměrně ve svých dílech jednomu či druhému, stává se dílo jednostranným,

a tedy bezcenným. V jedné stati píšete, že by se nemělo mluvit o práci, nýbrž o rozvoji osobnosti a ducha, dokonce jste pod te podpísali Ericha Fromma. Opsali-li byste jeho dílo, ve kterém tato stať byla, zjistili byste, že tím nechce říct to, co vy.

Nebýt práce člověka, nezjistili by ani archeologové ani antropologové ani historici téměř nic a my bychom o kultuře našich předků věděli pramálo.

Základem humanity a rozvoje ducha i osobnosti člověka je naopak PRÁCE. To tvrdím já,

Píšete ve stati „Neumění o umění“, že neprávem odlišujeme krásu myšlenky od krásy přírody.

Zde souhlasím, ale zapomináte, že vyvracíte svůj úvod. Zamyšlete se hlouběji nad tímto výrokem!

Neumannův umělec všech směrů (snílky), umělec, kteří potřebovali ve-
lice mnoho přestých lidí i plochy jejich práce k tomu, aby se umělci
stali, ale když jimi jsou, nechtějí o přesté lidské práci sni slyšet,
dráždí je a znepokojuje, tvrdí, že jim brání v rozvoji tvůrčí činnos-
ti. Co chtějí vytvořit? budou-li se stranit práce? Ať se zamknou do
kennat a ateliérů a nevytvoří nic, zhele nic! Největší inspirací je
člověk a jeho práce. Krása ženy, květů, rosy, šumění větru, burácení
vln, svit slunce a luny, to vše je krása doplňující krásu přestou a
hluboce lidskou. Umění spojit tyto krásy ať už rukama nebo myšlenkou
je to skutečné umění. Co by nám byli platní umělci, kteří by hlásali
o kráse ramínko oparu a hebkosti dívčí pleti, kdyby neburceovali lid-
ské myšlení k vzájemné snášenlivosti a k vytváření lidských podmí-
nek pro opravdovou TVORBU! Dekuť se budeme obávat politiky a lids-
ké práce, petuť nebudeme mít podmínky k opravdové tvorbě uměleckých
děl.

L.B., Tachev

Takoví jsou už lidé, že v saloně smíte být špinaví kdekoliv, jen ne na botách.
Přijmou vás, ale žádají na vás jediné bezúhonné věci: Svědomí? Nikoliv. Boty!

VICTOR HUGO

Pečátkem moudrosti je okeník, kdy člověk pochopí, jak málo záleží na jeho ži-
vatě lidé n, kteří se tak zoufale obírají sami sebou.

VOLTAIRE

Člověk se přestě nahadnetí podle toho, jaké má ideály, znalosti nebo přesvědče-
ní, ale podle toho, co je za ně schopen obětovat.

WOLFGANG OTT

FILIPKA PROTI ERNESTU HEMINGWAYOVI

/aneb proč se mi Hemingway nikdy t a k n e o nelíbil, aneb trochu
jiný pohled na Hemingwaya/

Do svých 16 let jsem přečetla od Ernesta Hemingwaye Šochsa, armádo, A slunce vychází, Zelené pahorky africké, Komu svení hrana, Pátá kola, povídky.

A v těchto šťastných letech jsem přečetla od F.S.Fitzgeralda Velkého Gatsbyho, Na prahu ráje a povídky.

A došla jsem k pedivnému závěru: Hemingway se mi nelíbí. Téměř. Všem se líbí, líbí a bude líbit. Mně taky, ale ne moc. Malinke - to snad.

V sedmnácti letech jsem měla nejasné tušení, p r e č se mi nelíbí, ale nedokázala jsem to ještě vyslovit. Pokusím se o to dnes.

K mému zamyšlení mě vyprovokovalo několik poznámek Gertrudy Steinové, jednak o Hemingwayovi samotném, jednak o literatuře vůbec.

Snad ve všech antologiích světových spisovatelů, ve slovnících moderní literatury, v literárních úvahách, předmluvách či doslovecích k Hemingwayovým knihám, všude tam se čtenář může dočíst, že Ernest Hemingway je jedním z největších světových spisovatelů a že měl nesmírný vliv na soudobou americkou a světovou literaturu. S tím bych soubhlasila, avšak s výhradami. Zdá se mi, že velikost Hemingwayova díla, jeho modernost a vliv jsou většinou v literárních kulečích a v očích čtenářů přeceňovány. Pohledy na jeho dílo a jeho význam se mi zdají být až nekriticky jednostarané.

V následující úvaze bych se zamyslela nad těmito problémy: 1/ Hemingway - moderní realista 2/ Hemingway a témata jeho děl 3/ Hemingway a kritika a jeho literární vzory 4/ Hemingwayova smrt.

1/ Při setkání s Hemingwayovým dílem, zejména s jeho prvními povídkami, jsem si připadala jako při čtení „lepší“ novin. Krátké, úsečné věty /vliv takzvané drsné školy/, stručnost, přesto však přesnost popisu, zápletka, rychlý spád, rychlý závěr. To všechno jsou charakteristické rysy novinářského stylu. Postřehy ze života zpracované sice vynikajícím, ale pro mě novinářským stylem, který si 23letý Hemingway,

listu Toronto Daily Star, přivezl z Ameriky do Paříže.

Bezesporu výberný a ambiciózní novinář se schází v bytě Gertrudy Steinové s umělkou avantgardou těch starých dobrých dvacátých let. A právě u Gertrudy Steinové a Sherwooda Andersona nachází Hemingway své první útočiště a operu, ale také /a to bývá literární kritikou opomíjena/ jedny ze svých prvních literárních vzorů. Vseri, k nimž se později nechce přiznat, ale jejichž vliv je na jeho díle patrný. A z úst své učitelky Gertrudy Steinové slyší Hemingway také první slova kritiky. „Postřehy ne jsou literatura,“ řekla mu jednou při rozhovoru. A velice přesně, jak by taky jinak, vylovila tytéž postřehy, které jsem měla i já. Hemingwayovo dílo - to jsou vlastně zpracované postřehy. Nemapsal nic, co by sám, alespoň částečně, neprožil. A tyto postřehy jsou zpracovány úplně stejně jako u Balzaca či Zely. Realistickou metodou popisu vnější skutečnosti. A to je moderní a nové? Nevá je snad technika, kterou popisuje užívá /úsečnost, strohost, drsnost, stručnost/. Ale způsob vidění skutečnosti je starý. Velice výstižně o Hemingwayovi řekla Virginie Woolfová: „Je nová technikou, ale starý viděním“. Stejně psali realističtí románičtí spisovatelé před Hemingwayem. Moderní literatura je moderní proto, že přináší nejen novou techniku, ale především nový způsob nazírání na skutečnost. Je introvertní. Jde jí o přesné vyjádření vnitřní skutečnosti subjektu a touto cestou vypovídá a činí i závěry o objektivní skutečnosti. Vnější děje jsou nepedstatné, jsou pouhou kulisou /Woolfová, Joyce, Proust/. Spisovatel jako vypravěč o vnější realitě ustupuje do pozadí, líčí děj objektivně, ale neohlíží jej svým už d e p ř e d u v ě d o u - c í m a očima, nímž zde dojem skutečnosti předem ovládané spisovatelem. Jde tedy o otázku vztahu spisovatele ke skutečnosti světa, který zobrazuje.

Jinými slovy, vypadá moderně, ale je cítit muzeem, jak řekla o Hemingwayovi Gertruda Steinová. Ano, vypadá moderně, ale je cítit muzeem, a to nejen svým způsobem vidění, ale i okruhem témat.

2/ Smrt - láska - statečnost. V tomto spojení je známa už ze středověkých rytířských románů. Sama o sobě jsou to témata, podobně jako nenávisť, zlo, sobectví, pýcha, lakomství, stará jako lidstva samo. V tématech nemůže žádný spisovatel objevit něco nového. Může je jen aktualizovat a nově interpretovat. O těchto třech základních

tématech chtěl Hemingway psát p r a v d i v ě „Spisovatel má usilovat o pravdu bez ohledu na náboženské, estetické, etické, filosofické názory“, řekl Hemingway. Pravda pro něho byla nejsákladnější lidský element. Nejvýznačnější její líčkou vlastností pak byla statečnost, která dokáže člověka postavit tváří v tvář smrti. Smrti, jež zde stojí eproti lásce, která přece ke statečnému hrdinovi patří. Toto tvoří v podstatě i jednoduchou životní filosofii samotného autora. Hrubě bychom ji mohli označit jako hedonismus. Pokusím se obhájit svůj zdánlivě paradoxní názor vým.z.

Statečnost - to je vlastnost tvrdých, ryziích mužů se ctí. Statečnost, čestnost, přátelství, chlapeckost. Hemingwayovi hrdinové jsou obvykle dost zdatní po stránce sexuální. Protože lásku v Hemingwayových románech charakterizuje především sex.

Láska - to je vztah muže a ženy, mající dlouhého trvání. Buď ji přerve smrt /Sbohem, armádo/ nebo se dva prostě rozejdou /Hemingwayův vlastní život/. Láska je aktem převážně fyzické přitažlivosti a souhry. O hlubším duševním porozumění a souznění ní není nikde řeč. A když, tak jen ta duševní náklonnost tou sexuální podmíněna. U Hemingwaye láska není ničím víc. Ale láska je přece akt dávat si se, nejen fyzického, ale především duchovního. Velice pěkně to říká kněz ve Sbohem, armádo: „Říkal jste něco o lásce. Ale to není láska. To je jenom vášně a vlnost. Když opravdu milujete, toužíte pro milovaného člověka něco udělat. Toužíte obětovat se pro něho. Sloužit mu.“

Statečností a láskou dělá protihráče smrt. Statečnost může člověk nejlépe prokázat ve válce. A právě válka nabízí bohaté zkušenosti se smrtí. „Válka dělá velké spisovatele“ /Zelené pahorky africké/. Hemingway si nezmírně cení osobních zkušeností získaných na bojišti. Gertruda Steinová nazvala generaci Hemingwayových současníků ztracenou generací. Všechny je mentálně poznamenala válka, prožili ji na vlastní kůži. Museli o ní tedy psát. Válka tvoří u Hemingwaye rámu většiny jeho děl - Sbohem, armádo, Komu zvoní hrana, Pátá kolona. V jiných jeho dílech války nejsou situace, nebo peří života, vědomé zahrávání si s ohněm - Mít a nemít, Fiesta. Člověk skrátka prokazuje své člověčenství jen tehdy, nachází-li se tak či onak v nebezpečí života. Jedině tato zkušenost dá člověku poznat, co to život je.

V románu Mít a nemít staví proti sobě Hemingway dva hrdiny: Harryho Morgana, tvrdého, ženami obdivovaného svalnatce, mořského vlka, který na černo převáží povstalece na Kubu, což rozhodně nedělá ze sympatií k nim, ale pro peníze, nebo paňuje alkohol. Obojím přestupuje zákon a riskuje život. Jeho protipól je snušíly slabší ský intelektuál, spisovatel Richard Gordon, pišící o životě, ačkoliv, jak lze z iro-

někoho Hemingwayova popisu vyčítit, o životě nemůže nic vědět.

Ano, o životě ví něco jen ten, kdo stál někdy tváří v tvář smrti a dokázal jí statečně čelit. Na první pohled vypadá tento názor valice pěkně, ano, každý člověk je tím, co z něho udělá náraz na smrt. Co však znamená smrt v Hemingwayových románech? Je to smrt, proti které bojuje hrdina buď nedobrovolně /narukoval na frontu/ nebo dobrovolně /býčí zápasy, pašeráctví, lov/. Je to nepřirozená smrt. Je to smrt, kterou lze někomu přičíst /Jordan v Kocu sroní hrana ví, kde ho zabije/. Je to smrt, jejímž spoleh protihráčem může být statečnost. Dá se na ní zvítězit, lze se jí dokonce i vyhnout. Proti takové smrti stojí člověk jako rovnocenný partner. Může, ale musí zemřít. To je smrt v Hemingwayových románech. Jinou smrt Hemingway nezná a nechce znát. Nechce znát tu druhou smrt, proti níž nepomůže statečnost a nezdolná odvaha. Nechce znát smrt přirozenou. Smrt, kterou se zcela nehrdině umírá v posteli. Smrt, kterou člověk musí podstoupit, ať chce, či nechce. Této smrti nestojí tváří v tvář žádný z Hemingwayových hrdinů. Problémy člověka střetávajícího se s tímto jiným druhem smrti Hemingwaye prostě nezajímají. Nezajímaly ho nikdy. Viděl jen tu smrt, lépe řečeno hrozbu smrti, které se dá čelit. Až ve stáří si uvědomil tuto druhou - přirozenou smrt, jež daleko víc určuje lotí člověka. Ale k tomu až později.

Vraťme se ještě jednou k Hemingwayovu vyznání, že spisovatel má psát pravdivě bez ohledu na jakékoli politické, literární, estetické atd. názory. S tím nelze tak jednoznačně souhlasit. Neboť spisovatelův postoj k pravdě je už sám o sobě ovlivněn filosofickými, etickými či náboženskými názory jeho vlastními. Nemí to snad primitivní hedonismus: Žij, jez, miluj se se ženami, lov v Africe, buď statečný a rovný chlap? Činí-li si Hemingway nárok na to, že píše pravdivě, pak by život měl být opravdu takový - člověk má být tvrdý chlap se ctí a čestností, statečností, získanou ve válce, má jíst, pít, milovat se... A to je pravda? Nemí to trochu málo, co nabízí Hemingway esudy a ústy svých hrdinů, nabízí-li tělesné rozkoše, podbarvené trochu lidové moudrostí o čestnosti a rovnosti páteře? Hemingway dokonce říkával, že píše pravdivěji, než je pravdivá pravda sama. Ano, byl pravdivý snad ve způsobu psaní, ale nepsal p r a v d u. Pro koho platí pravda, s níž se tak ohání? Platí pro každého člověka? Každý přece není Harry Morgan nebo Frederiek, každý člověk se nedostává do mezních situací, každý není statečný chlupatý chlap nebo politikář, řídící se heslem užít, co se dá, protože každou chvíli může zemřít.

Z té pravdy, která před Hemingwayem ležela a kterou je svět a život sám - s té hromady si Hemingway vybral jen část z povrchu a o té pořád psal. Nedokázal postihnout tu hromadu pravdy celou. To je výsadou jen těch největších z největších. Nedovedl vyjádřit hloubku celé lidské existence. Jeho hrdinové musí prožít mezni situace, aby dokázali, že žijí a že jsou lidmi. Žádný Hemingwayův hrdina není posehán sám sobě a přemýšlení o sobě. Musí žít naplno, aby na takové problémy neměl prostě čas. Mírat se v sobě patří talgovým Richardům Gordonům. Hemingwayovi hrdinové jsou vázání na vnější skutečnost, v níž se pohybují. Bez situací, do nichž je zavádí autor, by nebyli ničím.

Pokusila jsem se tedy rozbrat pojmy láska, smrt, očnost a smrt, které tvoří základní osu celého Hemingwayova díla. Je zajímavé, že Hemingway až do své smrti nenapsal nic o dnešním člověku, pro něhož je válka bytí trpkou ale přece jen dávkou zkušeností a který dnes žije jinými problémy. Hemingway nikde neřeší otázky, jež by se bytostně dotýkaly člověka padesátých, šedesátých let. Člověk moderní, úspěšné civilizace, obklopeného nesmyslností, patřícího ne už sobě, ale státu, organizaci, zaměstnání. Mohli bychom říct, že Hemingway vlastně řeší staré problémy starých hrdinů. Píše-li něco ze současnosti, pak je to Stařec a moře - sice překrásná a mistrná poéma, ale i v ní zpracovává autor své obvyklé a svým způsobem únikové téma boje člověka s přírodou. Podobně je tomu i v po smrti vydaných Ostrovech uprostřed proudu, v nichž ličí opět sice výborně, ale jen lov na marlinu.

Hemingway dokáže zadchnout čtenáře svými kouzelnými popisy krás přírody, zvířat, je snad nepřekonatelný v líčení souboje člověka s přírodními živly. Přes to všechno si Hemingwayova díla připadají takzvaně rekreační. Dobře se čtou, okouzlí nás, pobaví, ba i poučí, ale o válce a o rybách, ne o mně.

3/ Snad právě v Hemingwayově pojetí smrti a v posledních, víceméně únikových tématech lze spatřit počátky tvůrčí krize spisovatele. Hemingway všem sliboval, že napíše něco Velkého, že jeho největší kniha teprve čeká na svoje napsání. A všichni samozřejmě čekali taky. Známí, přátelé, nakladatelé, kritici i čtenáři. Čekali. A Hemingway to věděl. Cítil, že mu čas za čas ubývá sil k napsání něčeho opravdu velikého.

Tvůrčí krize. Jak hrozná nemoc všech umělců. Těžko se léčí. A Hemingway už nebyl

žádný mladík. Určitě tisíckrát mu prošla hlavou všechna díla, která až dosud napsal - úspěšná, bestsellery i ta méně úspěšná, přijatá kritiky. Určitě ho napadlo, že to, co chce napsat, musí být jiné, než co doposud vydal. Že to musí být určeno dnešnímu člověku a dnešním problémům, jež se už zdaleka nedají řešit tou rovnicí statečnost, láska, smrt. Určitě si sám uvědomil svou neschopnost to Veliké napsat. Doba, o níž uměl psát a lidé, o kterých uměl psát, byli už dávno ti tam. A Hemingway je už starý. On, který o takových velkých spisovatelích mluvil jako o impotentech, on, pro něhož i kritikové byli impotenti, se možná už začal cítit také tak. Jeho životní filosofie ho opustila spolu s chlapáctvím. Nemylám, že by stáří a s ním spojené potíže, sexuální a sájmová krize byly hlavními důvody sebevraždy. K té ho dovedla jeho krize tvůrčí.

Často bývá za jeden z nejdůležitějších průvodních jevů této tvůrčí krize pokládána nepříznivá a tvrdá kritika, svými způsoby dost bezohledná vůči autorovi, kterého dřív vynášela do nebes. Hemingwayův bratr Leicester řekl o Ernestovi: Potřeboval nekritický obdiv. Snadno tedy pochopíme, jak musela Hemingwaye ranit kritika jeho posledních prací. Z jeho varáček v některých dílech nebo přímo z jeho řeči můžeme vycítit nesmírný odpor vůči kritice a kritikům /např. Zelené pahorky africké: "...zrovna teď máme dva dobré spisovatele, kteří nejsou s to psát, poněvadž četli kritiky a ztratili sebedůvěru...kritiky z nich udělaly impotenty."/.

Problém opodstatněnosti kritiky v umění je velice složitý. Umělci sami většinou kritiku /samozřejmě tu nepříznivou/ zavrhnou a neberou na zřetel, ale někde uvnitř se jich bytostně dotýká a velice pozorně jí naslouchají. Neboť vskutk u objektivní kritika je rozhodně směrným ukazatelem správnosti či nesprávnosti uměleckého hledání a vyjádření. Že si toho byl Hemingway vědom, vysvítá třeba i z této jeho varáčky: „Jakmile jednou spisovatel uvěří kritikovi, která o něm řekl, že napsal velké dílo, tak mu musí věřit i tehdy, když o něm řekne, že nestojí za nic." /Zelené pahorky africké/. Hemingwayově ješitnosti lichotila samozřejmě kladná kritika. Opájela ho, což je zcela pochopitelné, ale jestliže byl schopen přijímat slova uznání, měl být ochoten vypoaslechnout si hlasy kritické a tvrdší. Těžko snášel pravdu. Nerad slyšel slova pravdy o sobě samém. Už ve svých

literárních pečátcích nelibě nesl rady své bývalé učitelky Gertrudy Steinové. Neznášel, když byly jeho povídky pokládány za zdařilé plagiáty Sherwooda Andersona /Nahafě v Michigamu/. Hemingway se uhlásil k řádné literární škole. Popíral, že by měl nějaké literární vzory. Nechtěl přiznat jakýkoli vliv na svou tvorbu. Třpěl jakýmsi literárním nesílařem. O Gertrudě Steinové, která jím však trpěla také, píše v narážce v Zelených pahorcích afrických: „...a nemusíš číst knihy od nějaké ženské, které ses jí snažil pomoct vydat a která teď říká, že jsi zbabělec... Stejně je to křič, když se její talent vyplývá ze zlomyslnosti, nesmysly a sebechválu. Víš, co je legrace? Škoda, že si neznala dřív, dokud ještě na něco stála. Ona ti vůbec neuměla dialog. Byla to hrůza. Pak to okoukala ode mě a v té své knize to poučila. Před tím tak nikdy nepsala. Nikdy mi neodpustila, že se to naučila ode mě a měla pořád strach, že lidi poznají, kde se to naučila...“ To je Hemingwayova obrana proti slovům Gertrudy Steinové v životopisu A. B. Toklasové: „Gertruda Steinová a Sherwood Anderson měli oba rozhodující vliv na Hemingwaye a oba byli na to trochu pyšní a trochu se za své dílo styděli... Jaká by to byla kniha, shodli se oba, kdyby Hemingway napsal svůj skutečný příběh, ne ty co píše ale vyznání skutečného Ernesta Hemingwaye. Bylo by to pro jiné publikum než pro to které má Hemingway teď ale bylo by to užasná. A shodli se že oba mají pro Hemingwaye slabost, protože je takový hodný žák. Je tak lichotivé mít žáka který to dělá po vás aniž tomu rozumí, jinými slovy učí se, každý kdo se učí je oblíbený žák... Ale jaký by to byl ten příběh skutečného Hemingwaye a ten co by sám vypovíděl, ale škoda on to nikdy neudělá. Konec konců, jak si jednou sám šeptal, je tu úspěch, úspěch.“

K tomu bych dodala Hemingwayova slova z Pahorků: „My spisovatele vždycky skazíme. Za prvé hmotně, začnou vydělávat peníze. Když spisovatel začne vydělávat peníze, tak je to vždycky jenou dílo náhody. Přestože dobrá knížka nakonec pokaždé peníze vynesou. A jakmile naši spisovatelé vydělají nějaké peníze, začnou svyšovat životní úroveň a už jsou v pasti. Musí psát, aby udrželi domácnost, ženu a tak dále, a začnou psát břečky. Ne že by psali břečka záměrně; jsou to břečky proto, poněvadž je to uspěchané. Poněvadž píšou, i když nemají co říct nebo i když jim vyschl pramen. Poněvadž jsou otižádostiví. A jakmile jednou sami sebe sradili, tak si pro to hledají ospravedlnění a je z toho další břečka.“

Těmi slovy jako by Hemingway mluvil částečně i za sebe a svůj úspěch.

Ještě k Hemingwayovým slovům o Gertrudě Steinové bych podotklas Gertruda Steinová byla už zralá spisovatelka, mající za sebou práci na tisícistránkové knize Jak se utvářeli Američané - knize, která znamenala počátky literární avant gardy ve své formě. Hemingway byl mladý novinář, začínal psát. Kdo od koho mohl psát?

Všichni kolem Hemingwaye poukazovali na nesmírný vliv, jaký měl Sherwood Anderson na jeho dílo. Hemingway sáhl Sherwooda Andersona a všechno, co napsal. A přesto to byl Sherwood Anderson, kdo dal mladému Hemingwayovi doporučující dopisy pro pařížský literární svět.

Hemingway neuznával ani žádné své generační kolegy. Kupudivu je našim Joyce, ale to asi proto, že ten mu není nebezpečný, nikdo nemůže říct, že píše jako Joyce a nakonec Joyce - mistr uznávaný všemi autory svazátých a třicátých let - je stejně jen záležitostí pro intelektuály. Hemingwayovu pozici nemůže Joyce shrout. Hemingway má poněkud tvrdší lokty, větší výdrž, něco z té drápekosti, co o ní pořád píše. Proto to dotáhne daleko dál, než jeho stejně staří a stejně dokří, ne-li lepší kolegové jako třeba Fitzgerald nebo Ezra Pound. V Pohyblivém svátku může čtenář snad nejlépe vycítit pohrdavý Hemingwayův postoj vůči jeho kolegům. Všechny je dává napospas senzacechtivému čtenáři. A on sám, velký Ernest, vymývá s celé knížky jako nejlepší, nejdokonalější, největší.

Vím, že by mi mohl někdo namítnout, že podle osobnosti spisovatele, jeho povahy, ohovárání, názorů apod. nelze soudit jeho dílo. I mně je tento přístup cizí, ale na druhé straně je třeba si uvědomit, že Hemingway sám je ve svých dílech natolik zašifrován, že jeho názory a pohled na svět z nich vyčteme víc, než je obvyklé u jiných autorů. Proto kritizují-li dílo Hemingwaye - spisovatele, mohou se vyhnout kritickému pohledu na Hemingwaye - člověka. Zkusme si položit otázku: nakolik odpovídá Hemingway svým knižním hrdinům? Odpovíme si na ni opět v našich třech tématických okruzích - láska, statečnost, smrt.

Láska. Čistě fyzický pocit náklonnosti. Hemingway byl zdatný milenc i manžel. Dokázal o každé ze svých manželek říkat, že to byla velká láska a dokázal každou velkou lásku opustit pro jinou. Hadley pro Paulinu, Paulinu pro Mary... Dá se říct, že láska pro něj byla jen koření života. Doplnovala jeho válečné zkušenosti stejně jako lovy v Africe.

Statečnosti si asi cenil nejvíce. Pokládal se za většího spisovatele, než byli druzí právě proto, že on prožil válku. Zapomínal, že tisíce jiných jí prožili taky. Daleko hůř a s tragičtějšími následky a koncem. On si mohl mezi dvěma taženími odskočit do Řízu na večeři. Nebýt válek, nebylo by Hemingwaye. Je zajímavé, že díla vzniklá mezi dvěma válkami a po druhé válce byla kritikou přijata dost mák nepříznivě /to se týká např. i Zelených pahorků afrických, výjimku tvoří snad jen Stařec a moře/. Nebýt válek, nebylo by Hemingwaye, protože by nebylo statečnosti. Hemingway byl v podstatě hazardní hráč. Hazardní hráč se vím, co mu přišlo pod ruku. S ženami, s láskou, válkou, s kufrem, s kariérou. A uměl o tom psát. O hazardu. Je nesmírně čtivý. Čte se dobře a lehce. Je rekreační autor. Čtenáře jeho knížek nachne lov na marlina nebo chlapecká statečnost a risk. Protože čtenáři jsou jen prostí lidé a nikdy lov na marlina neprožijí a nikdy nebudou moci paňovat alkohol nebo riskovat, že jim špapal utrhne hlavu. Hemingwayovi knížky odvádí čtenáře ze všednosti do vyjimečnosti a do vyjimečných situací. Proto ho budou lidé rádi číst. Zapomínají při tom na sebe a prožívají situace Hemingwayových hrdinů. Není to přece psáno o nich, ale o někom jiném pro ně.

4/ O tom, proč spáchal Ernest Hemingway sebevraždu, nebyla-li to sebevražda či spíše jen nešťastná náhoda, bylo zapsáno mnoho k úvah lidí daleko zasvěcenějších do věci, než jsem já. Téměř všichni se shodují, že to nešťastná náhoda nebyla, že to byla sebevražda. Konečně, je dokázáno, že se o sebevraždu Ernest pokoušel už nejménou v posledních letech svého života.

Příčina - tvůrčí krize. Neschopnost napsat to Veliké, co teprve napsat chtěl. Proč říkal Hemingway, že to veliké dílo za něho teprve čeká? Jsou dva možné důvody. Buď si toho, co doposud napsal, příliš necenil a cítil, že z něho musí vyjít něco lepšího. Anebo cítil, že to, co napsal, byť bylo dobré, je již staré, neaktuální, překonané nastupující mladou generací spisovatelů. A toužil napsat něco velikého o dnešním člověku a pro dnešního člověka, aktuálního. Cítil však, že mu ubývá tvůrčí potence. Co může být horší pro autora, pro něhož psát znamená žít.

/"Spisovatel musí psát, chce-li žít."/ Obrátíme-li to -nemůže-li už psát, nemůže ani žít.

Jak jsem se už jednou zainila, Hemingwaye jeho životní filosofie nakonec sklamala, opustila, zeslábila. Kristenní životění čekalo jak Hemingwaye spisovatele tak Hemingwaye člověka. A někde vpředu na něj čekala smrt. Ne smrt, které lze statečně čelit, které se dá i vyhnout, které se dá i podlehnout mužně. Hemingwaye čekala smrt nemocného starce v posteli. Nemučná smrt. Té nemohl plivnout do tváře. Jakýmsi kompromisem mezi mužnou smrtí a smrtí v posteli bylo sesřít do brovolně. Sebevraždou lze brát jako hrdinství, ale i jako zbabělost. V každém případě je to však jakási, byť chabá, ale přesto plivnutí mrtvé do tváře... Nikdo neví, jaké úvahy táhly nemocnému Ernestovi hlavou 2. července 1961. Zastřelil se.

Možná, že po přečtení této kritiky Hemingwayova díla některé čtenáře napadne že musím Ernesta Hemingwaye hodně nenávidět. Je to však jen zdání. Ráda jsem Hemingwaye četla a čtu. Ale necením ho tak vysoko, jako ho cení a přecemují jiní. Vysoko cením jiné autory. Domnívám se, že nekritický obdiv čtenářů a ve velké míře i kritiky je natolik známý a uznávaný, že bylo třeba najít odvahu a vystoupit konečně s názorem opačným, tedy alespoň kritickým. Přisoudit Hemingwayovi místo v moderní literatuře, které mu skutečně patří. Ukázat jeho filosofii obsaženou v jeho dílech s trochu jiné stránky. Místo obdivu nekritického přistupovat k Hemingwayovi s obdivem kritickým.

Hemingway není čistě epické-fabulační autor. Přesto vím, že většina jeho čtenářů jde pouze po obsahu: kdo, s kým, co, kde, jak. A to Hemingwayovi ubližuje a sblíží ho. Možná v něm však víc není. Možná právě pro svou určitou jednoduchost se čte daleko víc než filozofičtí autoři typu Sartra, Becketta, Camuse nebo introspektivní spisovatelé, jakými jsou Joyce, Proust a Woolfová.

Hemingway patřil době mezi dvěma válkami. Neboť především válka a to, co o ní napsal, z něho udělala známého spisovatele. Dnešní čtenáři se k němu budou vracet jako k jednomu z mnoha stavebních kamenů nové literatury. Budou se k němu vracet aby prožívali lehké chvění v krajině srdeční, zúčastnili se bojů v zákopech, zápasů s býky nebo lovů na marlina či kudu. Neboť právě tento naučně-sábavný aspekt u Hemingwayových děl převažuje na úkor hlubšího zpsychologizování a člověkostědnosti. Pročež: čtěme ho - ale s mírou!

J. Š., Ostrava

TO JE DOBA NEŽ TĚ TO NAPADLO

██████████ (vyprávění které se nevešlo do básničky)

Když chcete vědět jak trávím svůj volný čas máte můj obdiv.
Při vaření poslouchám vážnou hudbu. Jdu na te od lesa. Ještě než
začalo pršet. Dusím houby. Ef sedí u stolu a vážná hudba mu jde
na nervy. Vypne rádio. Dusí se houby. Budík rachotí v náhlém tichu.
Odškrabuji ode dna připálené houby a budík kulhá. Zastaví se.
Pečliváme se na sebe. Ef řekne že každý kdo na ulici zakopne se
pečlivá o se zakopl. Já povídám že když prší vážná hudba je krásná.
Nemáje si se říct jinak. Žijeme spolu devět let. Ef býval dobrým
vypravěčem. Já byla dobrou posluchačkou. Ještě někdy písme básně.
Večer si je vzájemně čteme. Ráno se za ně stydíme. Někdy ráno se
na sebe nečtiváme. Také špatně spím. Ráno je na me ošklivý pohled:
stále častěji píšu pro Ef básně. Ef chtěl být manekýn. Má svislá
ramena. Já se uplatňuji doma. Jsem snivá. Ve všech zaměstnáních
jsem byla nespejčená. Protože jsem snivá. Jsem v domácnosti. Někdy
i navlékám korále. Na podzim sbírám spadlá jablka do košů. Včera
jsem unývala okno. Vždycky když unývám okno začne pršet. Já bych
okno unývala ale ono začne vždycky pršet. A když prší chci
poslouchat vážnou hudbu a Ef jde protože mu jde vážná hudba
na nervy a vypne rádio. Potom je doma ticho jako v hrobě. Budík
odnesu zítra k hodináři. Bydlí vedle v domě. U něho není ticho.

Má psy a televizi. Pořád se dívá na první program protože neví že tím spodním tlačítkem se dá pustit druhý program. Ale jsou to nevaří. Když se nedívá na první program dívá se do hodín. A psi štěkají po celou tu dobu se tam stojím a čekám než budík opraví. Mám opravuje budík na pečkámí protože jsme sousedi. Když jáme večer spát budík bereme s sebou k posteli. Nad postelí máme obraz. Druhý náš soused je malíř obrazů. Maluje na plechové reklamní tabule. Ef nož si lehce podívá se na obraz. Jsou na něm červené tulipány se zlatým žilkováním jako vzhadu hodně daleko je hnědá krajina s větrnými mlýny. Ef řekne Dali je Dali. Pevzdechne si a pod peřinou chvílku neodýchá. Ona je studená. V místnosti kde spíme že voní. Na skříní jsou rozložená jablka. Co jsem nasbírala. Ef vždycky vyskočí z postele a natáhne se pro jablko a řekne že jablko čistí zuby. Chřepá jablko a mně to jde v ten tichu na nervy. Zijeme spolu devět let. Máme dceru. Zítra přijede na prázdniny z města. Teta se také žije v tom městě mám napsala dopis. Je v kredenci. Ale po druhé jsem jej mečetla. Takže si pamatuji že naše dítě chodí v sukničích nad kolena. A že se u kina líbala. Neměli jsme ji pouštět do světa. Psala teta. Má ráda čočku se sušenými švestkami. Zítra jí budeme mít k obědu. Ef jí nají. Jednou jsem jí špatně přebrala. Vylomil si kousek zubu. Ef se bojí k zubaři. Ef má rád v jablku jádra. Když je snědl a stopku položil vedle postele řekl že prodáme dům a budeme potom bydlet ve městě. Usmla jsem s úsměvem.

Budu chodit do čistírny a do prádelny. Budu mít hodně času a budu se těšit až bude pršet. Mám ráda Brahase. Ef Dalike. Decera čočku se sušenými švestkami. Zlatá postel. Ráno se mi z ní nosí ve v. Až budeme ve městě koupíme si televizi. Řekl Ef. To spouštní tlačítka je na druhý program. Budu přebírat čočku. Řekla jsem. Pusť si vážnou hudbu. Řekl Ef. Venku prší. A tak to jde pořád dokola. Práce na poli jsou letos opožďené. A tak to jde pořád dokola.

J. P., Znojmo

Člověk je jako baterie. Když budete jezdit opatrně a málo, a jen ve dne, tak vás brzy zvedne. Baterie chce úplně vybit až do nullového napětí, a pak zase nabít, až v ní šumějí bublinky vodíku a dělat to s ní se nejčastěji. Te vás pak startuje jao hrom, a vy si to říkáte jako blesk stepadesátkou a se všema světly bezsvícenejma.

A já si myslím, že to sází by se sebou měli dělat lidi.

VLADIMÍR PÁRAL

Jádrem utrpení je jakási boží odplata, a naděje na život věčně obrňuje jeho vůli a činí jej trpělivým a shovívavým.

WILLIAM STYRON

Cesta nahoru a cesta dolů je jedná a totéž.

HERAKLEITOS

Vypadá to dost strašně, když te říkám, ale zná-li člověk někoho, zná také způsob, jak ten druhý trpí a to se mu zdá dost přijatelné. Vlastně přijatelné ne; ale známé, a tedy méně hrozné.

FRANCOISE SAGANOVÁ

Mám dojem, že se lidé svými vzpomínkami vychleubají, honosí se, že za jejich dětství panoval záškrť, nebo že zažili tu a tam vichřici, jako by to náleželo k jejich zásluhám.

KAREL ČAPEK

Milestný cit, spíš bláznivý než něžný jen slabě savadil o moje srdce, byl lehký, jak usměvavá lež.

MARCELINE DESBORDES-VALMOROVÁ

Člověk se baví nejpehodněji, když už má všechno přešvihnuté.

Ženy jsou jako auta. Muž touží po rychlém sportáku, ale nakonec si koupí redimnej ~~spazák~~ sedan.

VLADIMÍR PÁRAL

Paní Foxovou najednou napadlo, že jsou také duševní mrsáci. Lidé emočně tak slabí, že ani nejsou schopni opravdových citů.

ALDOUS HUXLEY

Po mši se k blaženému páru přihnou gratulanti jako lavina a nastane neslýchaný shon. Mávání kap esníky a pedávání rukou a uprostřed tříd hloučku vyjde z kostela svatební průvod; nerozeznáš, kde je smutek, kde se usmívá, kde přeje, kde závidí, kde chválí, kde pomlouvá.

JAROSLAV HAVLIČEK

výpisky z četby vybrala E.S., Olomouc